

יעקב שרת / איש ממאדים עורב ישראלי מצוי

יש אולי משום סתירה פנימית בנסיון להאדיר באופן הגיוני את חשיבותה של האישיפיות שבמעשה הציוני. נסיון ממין זה עשה באחרונה יעקב עורב מבאר-שבע במכתב ל"הארץ". יש אולי משום סתירה פנימית בנסיון להוכיח באופן הגיוני את האיוולת שבהאדרת האישיפיות שבמעשה הציוני. נסיון זה אעשה אני.

לא אתפלפל פה על הגדרת "אישיפיות". לא אביא עד גיחוך את האישיפיות על-ידי שראיה, שמאחרי כל אישיפיות יש אישיפיות קיצונית ממנה — ומי השפוי — או הלא-שפוי — שיחליט: "עד כאן, אי-שפויים שלי, ומכאן ואילך זה באמת שיגעון, שכל באיו לא ישובו?" גם לא אפתח את הטענה, כי מול כך וכך אישיפויים במחנה ישראל, יימצאו כך וכך אישיפויים במחנה ערב, לפחות במיטפר שיערוב להנצחת האישיפיות ההדדית, אם לא בלתי-שפוי מזה.

הטענה בדבר האישיפיות המלווה לא רק את הציונות, אלא את עצם קיומו המתמשך של העם היהודי (יעקב עורב מגיע לתקופה הסלוקית), נשמעת לא אחת מפי עורבים מצויים רבים, ובהם כמה מידידי הטובים ביותר. לדידי היא מלמדת על יאוש תהומי, שכן רק אדם נואש מכל אפשרות של פיתרון הגיוני לבעיה מסוגל להאמין, כי יש לה בנמצא פיתרון לא-הגיוני, כלומר לא שפוי.

אבל ראו זה פלא — אומרים לנו — השיטה האי-שפוייה "עובדת": לאורך תולדות העם היהודי והתקופה הציונית נעשו מעשים שלפי כל קנה-מידה הגיוני היו "לא שפויים" — ועינינו הרואות את תפארת מדינת-ישראל!

על זה יש לי להגיד שני דברים: (א) שטירוף אמיתי אינו בהכרח מחלה אנושה הממותתת חיש מהר את הלוקה בה, כן גם האישיפיות נוסח העורב הישראלי הממוצע. לא מתים מזה מהר. השאלה היא רק לאן זה מוליך. הטיורף האמיתי מוליך את הלוקה בו לבידוד במוסד אישפוי. האישיפיות נוסח העורב הישראלי הממוצע מוליכה מדינה שלמה למצב של נידוי בינלאומי, שהוא, אם תחשבו באופן הגיוני אך לרגע, אישפוד-ברמה-עולמית.

(ב) כשם שיחיד שאינו שפוי יכול להיות עד שיבה טובה, כן גם עם לא שפוי יכול להאריך דורות (תוך איבוד נתיחים ואברים שלמים מגופו). אני נכון להסכים עם יעקב עורב ישראלי מצוי, כי העם היהודי אינו שפוי לגמרי. יש לכך יותר מסיבה אחת ולא אפרט הפעם, אלא אתחיל מהסוף: השאלה היא אם קיומו של העם הזה נעשה מותנה בהנצחת האישיפיות היהודי דת (ואז כל שפוי טוב מוכרח להיפרד ממנו), או שמה שופה של האישיפיות הזאת להביא כליה על הלוקה בה (האין המילה "שואה" מלווה את חינו הלא-שפויים של עמנו בכל דור ודור)? לי נראה, כי הציונות היתה נסיון לחרוג מאי-השפיות של הקיום היהודי ולעצב חיים יהודיים הגיוניים, שבלעדיהם נגזר על קיום זה כרת-עכשוויו בא העורב הישראלי המצוי ואומר: לא כן, הציונות היא שא האישיפיות המנצחת של העם היהודי — ותחת להסביר את הישגי הציונות עד כה על דרך השיקול ההגיוני, כלומר על-ידי ניתוח מערכות-הכוחות בארץ ובאזור ובעולם בהשערים שלותן במרוצת הדורות, ולהסיק מסקנות לגבי הצעדים הנכונים והלא נכונים שבעשייה הציונית, מבקש לתלות הכל ב"אי שפיות", כלומר בהיעדר כל אמות-מידה הגיוניות, בנות-הבנה.

העורב המצוי הלא-שפוי, שידוע כי אינו שפוי, ואף מעלה על נס את אישיפיותו, אין לו תקנה אלא — אולי — בהלם הבא, שברוב אישיפיותו הוא יודע כי יבוא, אך בוטח משום-מה שהוא לא יהיה אחרון. הניגה המצויה השפוייה יודעת, שסיכוייה לשרוד בני עורבים וניצים, שלבנים ושבתאים, מתנבאים ומשי-חיים קלושים ביותר, כה יעזור לה ההגיון.

חבל!

ועשיתי תרגום לשיר עמוק ונשגב / על ישות כה סמלית שחורבה לה יחידו:

האמטי-דאמטי על בד רס ישב,
פתע נפל — והמחץ מה רב!
כל סוסי המלך וכל אנשיו
עמלו להברו מחדש — אך לשווא!

היורדים לתעלה

את חטאי אני מזכיר היום: הרעיון המהפנט של הפלת מי הים-התיכון אל ים-המלח הנסוג כבשני בשעתו, ואף כתבתי לטובתו כמה מלים במדור זה. נראה לי, כי סוד היפנוטו בפשטותו — המפה פשוט

מתחננת לפניך לנצל הפרשי גובה אדירים, מזמינה אותך ב"טבעיות" לרתמם להפקת אנרגיה בזול.

הצרה היא, שמה שמתור להדיוט אסור על האמור להיות מומחה, והאמור להיות מומחה חייב לדעת, כי הרעיון אינו כל כך פשוט, והביצוע על אחת כמה וכמה.

לא אומר, שעמיתו של יובל נאמן מנהיג, "התחיה" בראש הוועדה שבדקה את הרעיון, והמליצה על תוואי ביצוע, לא הרעיה בלבי מייד כמה נימי דאגה. האיש עומד בראש קבוצה מקצועית השוליים המטורפים שלנו — זו אשר אך זה רתמה את אנרגיית הנצח הירושלמית למתן מכת-חשמל רבת מתח ועוצמה ל-תהליך השלום — אבל האיש גם עומד ברום מעלות המדע, וכיוון שידוע כי האדם עשוי מגורות נטיות ולא אחת כמה מהן מסודרות וכמה סתורות, נטייתו להניח כי המדען, לא השולן המטורף, יפסוק בעניין תעלת הימים לגופם של דברים.

ממצע התעלה היובלנאמנית יצא משק חבלי-עזה והבהיר חיש מהר, כי מדובר בתעלה פוליטית שנועדה, כמובן, להצדיק את אחיזה של מדינת-ישראל בחבל זה עולמית. כמובן, אפשר מאוד שאחיזה זו חיונית לעצמה, והיא מן הילחם-ולא-יעבור של מדינת-ישראל המתחשבת, אלא שאם כך, ראוי שאחיזה זו תקובע בצורה נאותה ולא מתוך נוסח ראו גם ראו, תעלה חיונית לנו, ומעשה שטן, פייניקתה מונח בחבל עזה, ולפיכך היעלה בדת, כי חבל זה לא יהיה נתון בריבונותו המחולטת!

המשקפיים הישראליים בוררניות מאוד, וזה היה אולי לא כל כך רע, אילמלא המשקפיים הלא-ישראליים, שגם הן בוררניות, היו בוררות בשיטה אחרת לגמרי. ובכן, מה שקרוי "העולם" — ודברים אמורים לאו דווקא בעיניי ידיו יתור וידידים פחות, אלא במדי-נות רבות ושונות, לרבות כאלה שמבקשות מאתנו יותר ויותר לסייע להן להיות, נכון יותר להישאר ייחודיות, ומה שחשוב לענייננו המסויים פה, דברים אמורים במוסדות כספיים בינלאומיים ומדינתם ואפילו גורמים כספיים פרטיים, הפועלים בצל אותם מוסדות ואותן מדינות, עד שספק רב אם יעזו לשים כספם על קרן תעלת הנה שנויה במחלוקת בינלאומית המורה — אינו מכיר בריבונות ישראל בחבל עזה. אבל זה לא השפיע על ועדת יובל נאמן, "התחיה", והשפעה זאת זרמה ביובל אכזב זה הישר אל נהר הממשלה האיתן, אשר הדליפה לעם ישראל ולעולם כולו את הבשורה המשמחת, כי מאחורי תעלת עזה-מצדה כבר עומדת קבוצת משקיעים מסתורית, "משלנו" (ללמדך, כי לא נהיה תלויים בגורם מממן המצב, "תנאים פוליטיים"), והוזה זה. הכל יהיה בסדר.

עורב יום, עורבים יומיים, ומה עושה העיתון? מבהיר, כי אותה קבוצת משקיעים "משלנו" אינה נכונה לממן מיפעל שנוי במחלוקת בינלאומית — וכשני הכסף מאין יימצא? כלום נותר על "ערץ 2" ועל "בוקר טוב טלוויזיית גליץ לימודית" ועל "קול צבעי הקשת" — ונזרים את החיסכון האדיר הזה לכריית המנהרה בנגב?

אבל לא רק פיה-הניקה של תעלת ההגיון הפשוט שנוי במחלוקת בינלאומית, אלא גם פיה-הטבעת שלה. מדינה זרה, ריבונית, שולטת בדין במחצית היקפו של ים-המלח (ויש לה טענות לגבי רבע נוסף שלו). היתואר, כי המדינה השותפה השנייה תעשה בים זה צעדים בעלי שמעוה של "שינוי מעשי בראשית" (שינוי המפלס; שינוי התכולה הכימית של מי הים) בלא הסכם הדדי תחילה, בשיטת, "זבנג ותיעלנו" מעשה שודדי-ימים? יצחק מודעי, השר בעל בת-הצחוק התת-מודעי, אשר אך זה גרע מישראל את הסיכוי ליהנות מ-90 אחוזי כישוריו המדיניים, הסיפק להתיהר לפני כן קבל עם ועולם, והכריז כי ירדן מוזמנת להצטרף למיפעל; תמורת השלום — הטעים המתפטר-מך-התפקיד-בטרם-הוטל-עליו (תופעה חדשנית בממשלת בנין מאבדת ה-שרים בפועל ובכוח) — ירדן אף תוכל לקבל חשמל מן המיפעל, שכידוע ערכו האנרגטי מועט למדי הן בשיעור מוחלט והן יחסית לסך ההשקעה, השווה להשקעה בתהנת כוח קונוונציונלית הפועלת 24 שעות ביממה ולא 8 או פחות).

האם שחצנות זאת היתה פרי 90 אחוזי הכישורים או עשרת אחוזי הכישולים? במקרה הראשון אנו מת-וודעים אל טיבם של הכישורים ומצויים להגיד, "בורך שפטרנו" מעונשם; במקרה השני אין מנוס מלשאול כיצד גברו אחוזי המיפעל הכישולי על אחוזי הרוב הכישורי, וגרמו לשר להפליט מה שהפליט, ומלברך ברכה כפולה ומכופלת על ירדית בעל-החלומות המדי-ניים המודעים והבלתי-מודעים מבמת המדינאות ה-עברית, שכן מה לנו ומי לנו 90 אחוזי כישוריו, שעה שהם מודחקים על-ידי 10 אחוזי כישולו?

לגופו של עניין, יש דרכים להיבדק עם ירדן — כאשר רוצים או כאשר נאלצים — אם לא ישירות באמצעות מתווך, כפי שהיה בשעתו בפרשת חלוקת המים. אבל הידברות שכזאת אינה יכולה להיות פרי התחצויות חכמניות חד-צדדיות והצגת עובדות מוג-מרות.

אגב, בתוך זה מתחוויר פתאום, שגם לירדנים תוכנית תעלתית משלהם, הלא היא תוכנית תעלת עקבה-צאפיה. אם לישראל זכות למנוע כריית תעלה זאת, במה פחותה זכות לירדן למנוע כריית תעלת עזה-מצדה? ואם אין לישראל זכות מניעה שכזאת, חזקה שייכרו שתי תעלות, ומכיוון שלא מכבר נתגלה במפתיע, כי עומקו השיאי של ים-המלח מתחת פני הים אינו רק יתרון המאפשר ניצול זה אין מים המוזרמים לתוכו יכולים לצאת הימנו, בעצמם, ופירושם של דברים הוא שכמות המים שאפשר להזרים לים זה בלא להעלות את מפילסו מעל רום מסויים מוגבלת — מתבקשת מייד מסקנה, כי הזרמת מי ים-התיכון מזה ומי ים-סוף מזה אל ים-המלח תקטין בדיקוק במחצית את הכמות המוזרמת מזה ומזה, ואז מיפעל החשמל שלנו יפיק רק מחצית מהתפוקה הזעירה המיוחלת!

על כל המרעין-בישיון הללו מתווסף עניין שינוי התכולה הכימית של מי ים-המלח — זה אוצר המש-אבים היחיד במינו בעולם — עקב הוספת מי הים התיכון אליהם. נער הייתי וגם זקנתי וכזאת לא עלתה על דעתי עד שבא אחד יוסף אידלברג וכתב בעניין זה דברים הראויים להיקרא (ה"מעריב" 25.8.80), ומאחר שהנ"ל מעיד על עצמו שהיה בשעתו מנהל מיפעל האשלג בסדום אי-אפשר לפטור אותו בשה"י פה".

ועדיין אין זה הכל — ראו גם ראו איך הדבר הפשוט כל כך הזה מסתבך והולך ומסתבך באופן לגמרי לא זך, כי הנה בא המדען הנאמן יובל התחיתי ואומר בטל-וויזיה הישראלית: עושו חושב, מהרו לעשות ולהשלים את התעלה, שכן אם תתממהו שנה-שנתיים מי יודע אם היא תהיה ריווחית, שכן עוד מעט קט יישעמו דרכים חילופיות, וזלות, להפקת אנרגיה! השמעו אוזניו של אותו נאמן את שדיבר פיו? בעבור שנים ספורות של כדאיות ראוי להקים מיפעל אדיר שכזה ולהסתבך הסתבכויות שכאלו? מה כאן, ביזבוז נפגע — או השחלת מטרה פוליטית בפי היניקה ובפי הטבעת של מיפעל לא-כלכלי, שנוי במחלוקת בינלאומית, ומה גם עשוי להזיק קשות למיפעלי האשלג העושים נפלאות בסדום?

רק שרים מוכי אימת-בחירות-מתקרבות, המחפשים מיני מפלט פטריוטי, מסוגלים לנפנף כילדים בדגל תעלת הימים, בעוד היא בוסר. שולמן, גם את זה תשלם!

שיעור באלגברה

מדינה x מכריזה ששמי מדינה y סגורים בפני מטוסי מדינה z.

בעיני אזרחי מדינה x זה כמובן בסדר גמור. אבל מה חושבים אזרחי מדינה y וממשלתם? ומה חושבת על כך מדינה z? ומה — כן, גם זו שאלה בימינו ובשמינו הבינלאומיים — חושבות על כך ממשלות a, b, c?

אבל שרי-הביטחון בפועל, מרדכי ציפורי, אינו חושב באלגברה. הוא מסתפק בחשבון פשוט, בלי איקסים ושמיקסים. שמי דרום-לבנון סגורים בפני מטוסים סורים, ואם הם יעזו לטוס בהם — אוי ואבוי להם! ירד איפוא עבדכם ממרומי האלגברה אל שפל הרייתמטיקה, ויאמר כי מה שהצהירה ישראל מגרונ מרדכי ציפורי קרוי בלשון המדיניות הבינלאומית "צעד מילחמתי".

האם ישראל, במצבה המדיני והכלכלי הנוכחי, ואם תרצו, גם במצבה הסמלי המתגלם לעינינו בירושלים נטולת-השגרירויות (סמל מוחשי מזה לא ידענו זה מכבר, ולו רק מבחינת העידוד העצום שקיבלו בעטיו הערבים הלא-משלמים, שלא לדבר על המורל שלנו, ומורל זה לא סמל אלא נכס יקר מפי — כלום אין החייל מרדכי ציפורי יודע זאת? אגב, ב"ספר השיאים" של גינס עומדים להוסיף במהדורה הבאה במדור רכבות-הדומינו את "דומינו 13 השגרירויות", או שמה במדור המדינאות? תיבנה מהסלמת המתח הצבאי בגבולה הצפוני? האם מה שדרוש לנו הוא התאמתות התחזית המרנינה, כי הארץ שהוציאה מתוכה את המטורף שאמר, "לא ישא גוי אל גוי חרב" תהיה הזירה הבאה בעולם ללוחמה גרעינית?

כל גריגר האוזל עכשו בשעון החול שלנו גורע מן האהדה הבסיסית שעוד נותרה בעולם כלפינו. אנא, מרדכי ציפורי, אם מתחשק לך להפיל איוה מטוס סורי, הפל, בשם אלוהי צבאות. אני משער, שלא בחור אחד וטוב השלחה מההפלה הזאת כשם שהשתלחו בשעתם בחורים נפלאים מהפלחות אחרות, שכידוע, בסופו של דבר, לא מנעו מילחמות ולא הביאונו עדי מנוחה ונחלה — ואוי לעיניים שכך רואות. אבל למה לך להצהיר הצהרות, ולהזהיר, ולאיים, ולהשתחף? אתה באמת חושב, שכאשר המילחמה תפרוץ לא תיזקק לשמץ אהדה אי-שם בעולם, העומד נדהם, מנוכר, מאוים ונגעל מישראל האורותמטית, שערכי השתחצות ומילחמותיות המירו ערכי חזון ובשורה באיקסים וב-שמיקסים של מישוואתה האלגבראית?